

การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยวิริยะบารมี Leadership Development through the Perfection of Viriya Parami

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริพันธ์ กันยาวิริยะ²

Chisa Gunyaviriya¹ and Sirin Gunyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ¹chisa.gu@ssru.ac.th

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: September 10, 2025; Revised: September 29, 2025; Accepted: September 30, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์แนวคิดวิริยะบารมีตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรัชญา ผ่านการวิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญา การตีความ และการไตร่ตรองสะท้อนกลับ จากคัมภีร์พระพุทธศาสนาและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า วิริยะบารมีมีความหมายครอบคลุมทั้งมิติของความเพียร ความอดทน และการเสียสละ เพื่อเป้าหมายสูงสุด โดยสัมพันธ์กับสัมมัตฐาน 4 และสามารถเชื่อมโยงกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำ ได้แก่ ความมุ่งมั่น การฟื้นคืนจากวิกฤติ การสร้างแรงบันดาลใจ และความเป็นผู้นำเชิงคุณธรรม ผลการสังเคราะห์นำไปสู่การสร้าง “VIRIYA Leadership Model” ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ Vision (วิสัยทัศน์), Integrity (คุณธรรม), Resilience (ความอดทน), Inspiration (แรงบันดาลใจ), และ Yielding Action (การลงมือทำอย่างไม่ย่อท้อ) องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า วิริยะบารมีสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับภาวะผู้นำร่วมสมัยที่มีรากฐานจากคุณธรรมและพลังภายใน ซึ่งไม่เพียงตอบโจทย์เชิงทฤษฎีในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ แต่ยังเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับการพัฒนาผู้นำในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา, ภาวะผู้นำ, การพัฒนาภาวะผู้นำ, วิริยะบารมี

Abstract.

This research aimed to analyze the concept of Viriya Parami according to Theravada Buddhism. A documentary research design and philosophical research methodology were employed, including Buddhist philosophical analysis, hermeneutics, and reflexive thinking, based on Buddhist scriptures and relevant academic works. The findings revealed that Viriya Parami encompassed dimensions of perseverance, endurance, and self-sacrifice for the highest goal, and was closely related to the Four Right Efforts (Sammappadhana). It could also be linked to leadership attributes such as goal commitment, resilience, inspirational leadership, and ethical leadership. The synthesis led to the development of the “VIRIYA Leadership Model,” which consisted of five dimensions: Vision, Integrity, Resilience, Inspiration, and Yielding Action. The new knowledge from this research indicated that Viriya Parami could be developed into a conceptual framework for contemporary leadership grounded in morality and inner strength, which not only addressed theoretical gaps in academic studies but also provided a practical guideline for leadership development in Thai society and the global context toward sustainability.

Keywords : Development, Leadership, Leadership Development, Viriya Parami

บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน การพัฒนาภาวะผู้นำถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนองค์กรและสังคมไปสู่ความยั่งยืน แต่กระแสการพัฒนาภาวะผู้นำที่แพร่หลายในระดับโลกมักจะเน้นไปที่ ทฤษฎีตะวันตก เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ภาวะผู้นำผู้รับใช้ (Servant Leadership) และภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ซึ่งล้วนมีคุณูปการต่อการยกระดับการบริหารจัดการ แต่ยังมีข้อจำกัดที่มักจะเน้นเพียง “ทักษะการจัดการ” และ “คุณลักษณะภายนอก” โดยไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างเพียงพอต่อการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมภายใน (จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, 2566)

นอกจากทฤษฎีภาวะผู้นำที่แพร่หลายในโลกตะวันตกแล้ว วงวิชาการสากลยังได้พัฒนารอบคิดใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทยความซับซ้อนของโลกปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น *The Leadership Quarterly* ได้เผยแพร่งานของ Bass (1990) ที่เสนอ *Transformational Leadership* โดยชี้ว่าภาวะผู้นำที่แท้จริงต้องมีแรงบันดาลใจ (inspiration) และการยึดมั่นในคุณธรรมทางจริยธรรม (idealized influence) ซึ่งสอดคล้องกับมิติของวิริยะบารมีที่เน้นความมุ่งมั่นและการเสียสละเพื่อเป้าหมายสูงสุด นอกจากนี้ Greenleaf (2002) ที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางใน *Journal of Leadership Studies* ได้เสนอแนวคิด *Servant Leadership* ที่ให้ความสำคัญต่อการรับใช้และการพัฒนาผู้อื่น ซึ่งสะท้อนความใกล้เคียงกับหลักบารมีในพุทธศาสนา

ในอีกด้านหนึ่ง งานวิจัยเชิงจิตวิทยาเชิงบวก เช่น Duckworth (2016) ที่ตีพิมพ์ในงานวิจัยสากลได้พัฒนามโนทัศน์ *grit* หรือความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง อันเป็นคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกับวิริยะบารมี ผลการศึกษาพบว่าความเพียรเป็นตัวแปรสำคัญที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในระยะยาว ทั้งในด้านการศึกษาและการทำงาน งานนี้ชี้ให้เห็นว่าหลักวิริยะบารมีมิได้เป็นเพียงแนวคิดทางศาสนา แต่สามารถเทียบเคียงกับแนวคิดเชิงวิชาการสากลได้อย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยเหล่านี้ได้พัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำในหลายมิติ แต่ยังมีข้อจำกัดตรงที่ยังขาดการบูรณาการเชิงลึกกับมิติทางจิตวิญญาณและคุณธรรมภายใน ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเชื่อมโยง “วิริยะบารมี” เข้ากับศาสตร์การพัฒนาภาวะผู้นำร่วมสมัย โดยมุ่งเสนอโมเดลภาวะผู้นำที่มีรากฐานจากคุณธรรมภายใน ซึ่งสามารถเสริมสร้างทั้งศักยภาพเชิงปฏิบัติและความยั่งยืนทางสังคม

ส่วนพระพุทธศาสนาเถรวาทได้วางกรอบแนวคิดเรื่องการบำเพ็ญ บารมี 10 เป็นคุณธรรมขั้นสูงที่สะสมเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต โดยเฉพาะ วิริยะบารมี ซึ่งหมายถึงความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อ และการอดทนต่ออุปสรรค วิริยะบารมีจึงมิใช่เพียงหลักธรรมเชิงทฤษฎี แต่เป็น “พลังภายใน” ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านคุณธรรมและประสิทธิภาพ (พุทธชยานันท์ จันทรโสม, 2557)

อย่างไรก็ตาม เมื่อสำรวจงานวิชาการในช่วงที่ผ่านมา พบว่า งานศึกษาด้านบารมีส่วนใหญ่ยังคงเน้นมิติทางศาสนาและจริยศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์พัฒนาการบำเพ็ญบารมีในพระพุทธศาสนา

(พุทธชนวนันท์ จันทรโสม, 2557) หรือการนำบารมีไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติธรรมในสังคมผู้สูงอายุ (จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, 2566) ขณะที่การศึกษาปฏิบัติของพระโพธิสัตว์แม่อะจะชี้ให้เห็นถึงการสะสมบารมีทั้ง 10 อย่างต่อเนื่อง (เอกชัย อุไรสินธุ์, 2564) แต่ก็ยังมีได้วิเคราะห์ในเชิงลึกว่าหลัก วิริยะบารมีจะสามารถถอดเป็น “กรอบการพัฒนาภาวะผู้นำ” ได้อย่างไร

ช่องว่างเชิงวิชาการจึงอยู่ที่การขาดงานวิจัยที่บูรณาการวิริยะบารมีเข้ากับศาสตร์ภาวะผู้นำร่วมสมัย ทั้งในเชิงทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ ตัวอย่างเช่น ยังไม่มีการสร้างโมเดลการพัฒนาภาวะผู้นำที่ชัดเจนซึ่งวางรากฐานจากหลักวิริยะบารมี ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคลหรือองค์กร อีกทั้งยังไม่ปรากฏงานศึกษาที่ชี้ให้เห็นกลไกที่ทำให้วิริยะบารมีช่วยยกระดับภาวะผู้นำในสถานการณ์จริง เช่น การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง หรือการเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กร

ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงมีความต้องการที่จะต้องศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยวิริยะบารมี โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์แนวคิดเชิงพุทธปรัชญา อธิบายกลไกที่วิริยะบารมีสามารถหล่อหลอมคุณลักษณะของผู้นำ และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ แต่ยังมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยและวงการพุทธปรัชญา โดยการเสนอแนวทางภาวะผู้นำที่มีรากฐานจากคุณธรรมและพลังภายในที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แนวคิด วิริยะบารมี ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรัชญา (Philosophical Research Methodology) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษา วิเคราะห์ และตีความแนวคิดเชิงลึกเกี่ยวกับ วิริยะบารมี ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การคัดเลือกเอกสาร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการคัดเลือกเอกสารอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเน้นการเลือกเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับ วิริยะบารมี ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพัฒนาภาวะผู้นำร่วมสมัย แหล่งข้อมูลหลักประกอบด้วยพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ตลอดจนคัมภีร์ทางพุทธปรัชญาที่อธิบายหลักบารมี 10 และงานวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เช่น บทความ หนังสือ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่ผ่านการกลั่นกรองทางวิชาการแล้ว เกณฑ์การคัดเลือกจึงมุ่งเน้นเฉพาะเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือสูงและได้รับการยอมรับในวงวิชาการ ขณะที่เอกสารที่เป็นความเห็นทั่วไปหรือไม่ผ่านการตรวจสอบเชิงวิชาการจะถูกตัดออกเพื่อป้องกันอคติและเพิ่มความแม่นยำของการวิเคราะห์

2. การวิเคราะห์และการตีความ

เมื่อได้ข้อมูลที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญา (Buddhist Philosophical Analysis) เพื่อแยกแยะและทำความเข้าใจความหมาย องค์ประกอบ และมิติของวิริยะบารมีอย่างเป็นระบบ กระบวนการนี้มีได้หยุดอยู่เพียงการอธิบายความหมายของศัพท์หรือข้อความ แต่ยังไม่เข้าถึงแก่นความคิดและคุณค่าทางจริยธรรมที่ซ่อนอยู่ในตัวบท จากนั้นจึงใช้หลัก เฮอร์เมเนอติกส์ (Hermeneutics) เป็นแนวทางในการตีความ โดยอาศัยหลัก “วงกลมแห่งการตีความ” (Hermeneutic Circle) ที่มองว่าความเข้าใจส่วนย่อยต้องสัมพันธ์กับภาพรวม และภาพรวมก็จะช่วยอธิบายส่วนย่อยเข้าไปมาอย่างต่อเนื่อง วิธีการนี้ช่วยให้การตีความมีความลุ่มลึก สะท้อนถึงเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาเถรวาท ขณะเดียวกันยังเปิดพื้นที่ให้เชื่อมโยงกับทฤษฎีภาวะผู้นำร่วมสมัย เช่น การยืดหยุ่น (resilience) และการสร้างแรงบันดาลใจ (inspiration) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้ การไตร่ตรองสะท้อนกลับ (Reflexive Thinking) เพื่อตรวจสอบการตีความด้วยการหวนกลับมาทบทวนมุมมองและประสบการณ์ของผู้วิจัยเอง ลดอคติ และเพิ่มความชัดเจนในข้อสรุป

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เพื่อสร้างความมั่นใจในผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้หลายวิธีในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ประการแรกคือการใช้ การตรวจสอบเชิงสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจาก คัมภีร์ชั้นต้น เช่น พระไตรปิฎก กับบรรณานุกรมและงานวิชาการสมัยใหม่ เพื่อตรวจสอบสอดคล้องและความแตกต่าง อันจะช่วยลดความเอนเอียงจากการพึ่งพาแหล่งข้อมูลเดียว ประการที่สองคือการ ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Debriefing) และอาจารย์ที่ปรึกษาในการตรวจสอบข้อค้นพบเบื้องต้น เพื่อให้การตีความมีมิติและผ่านการทวนสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและภาวะผู้นำ นอกจากนี้ยังมีการ ใช้ การอ้างอิงข้าม (Cross-reference) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของแนวคิดจากหลายแหล่งข้อมูล และท้ายที่สุดผู้วิจัยได้ประเมินความน่าเชื่อถือเชิงปรัชญาโดยใช้เกณฑ์สามประการ ได้แก่ ความสมเหตุสมผลทางตรรกะ (Logical Consistency) ความสอดคล้องภายในของแนวคิด (Internal Coherence) และความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้จริง (Practical Applicability)

4. การสังเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผ่านกระบวนการวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูลอย่างเข้มข้น ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบทั้งหมดมาสังเคราะห์ในเชิงพรรณนา โดยเชื่อมโยงหลักวิริยะบารมีกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำร่วมสมัย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมทั้งมิติทางศาสนาและทางสังคม กระบวนการสังเคราะห์นี้มีใช้เพียงการรวมข้อมูลเข้าด้วยกัน แต่เป็นการจัดวางองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนถึงความหมายและคุณค่าของวิริยะบารมีต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ผลที่ได้คือการสร้างกรอบแนวคิดเชิงปรัชญาในรูปแบบของ “VIRIYA Leadership Model” ซึ่งประกอบด้วยมิติที่สะท้อนความเพียรพยายามและคุณธรรมในเชิงปฏิบัติ อันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์พระไตรปิฎก อรรถกถา ตลอดจนงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นสำคัญดังนี้

1. ความหมายและมิติของวิริยะบารมี วิริยะบารมีหมายถึง ความเพียร ความพยายาม ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และการดำรงความมุ่งมั่นเพื่อบรรลุจุดหมายในทางธรรม ซึ่งพระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญอย่างต่อเนื่องในทุกชาติภพเพื่อบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้า (เอกชัย อุไรสินธุ์, 2564) การบำเพ็ญวิริยะบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี 3 ระดับ ได้แก่ 1) วิริยะบารมี คือ ความเพียรในระดับพื้นฐาน 2) วิริยะอุปบารมี คือ ความเพียรในระดับสูงขึ้นเพื่อประโยชน์ที่มากกว่า 3) วิริยะปรমัตถบารมี คือ ความเพียรในระดับสูงสุดที่ถึงพร้อมด้วยการเสียสละชีวิตเพื่อความดี

2. องค์ประกอบของวิริยะบารมี

การบำเพ็ญวิริยะบารมีสัมพันธ์กับความเพียร 4 ประการ (สัมมปปธาน 4) ได้แก่ เพียรละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว, เพียรระงับอกุศลไม่ให้เกิด, เพียรสร้างกุศล และเพียรรักษากุศลให้เจริญ (พุทธชญาณันท์ จันทรโสม, 2557) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า วิริยะมิใช่เพียงความขยัน แต่คือความพยายามเชิงจริยธรรมที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างวิริยะบารมีกับภาวะผู้นำ

การวิเคราะห์เชิงปรัชญาและเชิงเปรียบเทียบกับทฤษฎีภาวะผู้นำร่วมสมัย พบว่า วิริยะบารมีสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมาย (Goal Commitment) ความสามารถในการเผชิญและจัดการกับความท้าทาย (Resilience) การสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่น (Inspirational Leadership) ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม (Ethical Leadership)

4. การสังเคราะห์กรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยวิริยะบารมี

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล สามารถเสนอกรอบแนวคิดเชิงปรัชญาเบื้องต้นที่ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่

- 1) การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน (Vision)
- 2) การยึดมั่นในคุณธรรมและความถูกต้อง (Integrity)
- 3) ความอดทนและความสามารถในการฟื้นคืนจากวิกฤติ (Resilience)
- 4) การสร้างแรงบันดาลใจแก่ตนเองและผู้อื่น (Inspiration)
- 5) การลงมือทำอย่างไม่ย่อท้อจนบรรลุผลสำเร็จ (Yielding Action)

กรอบแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การนำหลักวิริยะบารมีมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำ ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างผู้นำที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน แต่ยังเป็นผู้นำที่ยึดมั่นในคุณธรรมและสามารถนำพาสังคมไปสู่ความดีงามได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน (Vision) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยวิริยะบารมี การที่ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพราะวิริยะบารมี

ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นการเพียรพยายามอย่างมีทิศทาง กล่าวคือ การเพียรต้องตั้งอยู่บนเป้าหมายที่มั่นคงและชัดเจน จึงจะเกิดพลังขับเคลื่อนที่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุลศักดิ์ ชาญณรงค์ (2566) ที่อธิบายว่าการสร้างบุญบารมีในสังคมผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจนเพื่อเป็นพลังใจในการปฏิบัติธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย อุไรสินธร (2564) ที่ชี้ว่าพระโพธิสัตว์สามารถบำเพ็ญบารมีได้ก็เพราะมีพระโพธิญาณเป็นเป้าหมายสูงสุด

ในประเด็นการยึดมั่นในคุณธรรมและความถูกต้อง (Integrity) ผลการวิจัยสะท้อนว่า วิริยะบารมีมิใช่เพียงความเพียรเชิงกาย แต่คือความเพียรเชิงคุณธรรม การที่ผลออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะพระพุทธศาสนามีได้เน้นการเพียรเพียงเพื่อความสำเร็จภายนอก หากแต่ต้องเป็นการเพียรที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งศีลธรรม จึงสอดคล้องกับงานของ พุทธชญาณันท์ จันทโรสม (2557) ที่กล่าวถึงการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้บารมี 10 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเพียรที่แท้จริงต้องคู่กับความซื่อสัตย์และการรักษาศีลธรรม และสอดคล้องกับงานของ ชวลวิทย์ อรณุปราการ และคณะ (2564) ที่พบว่าบารมี 10 ในการพัฒนาดตนเองและสังคมต้องตั้งอยู่บนกรอบคุณธรรมจึงจะมีความหมาย

สำหรับความอดทนและการฟื้นคืนจากวิกฤติ (Resilience) การที่ผลวิจัยแสดงว่าความเพียรบารมีช่วยสร้างพลังการยืนหยัด อาจเป็นเพราะวิริยะบารมีมีรากฐานเดียวกันกับขันติบารมี กล่าวคือทั้งสองมุ่งไปสู่การไม่ย่อท้อและไม่ถอยหนีอุปสรรค แต่ในกรณีของวิริยะบารมีคือการเดินหนอย่างไม่หยุดยั้ง ผลนี้สอดคล้องกับงานของ ชวลวิทย์ อรณุปราการ และคณะ (2564) ที่อธิบายว่าความเพียรในระดับอุปบารมีคือความสามารถที่จะอดทนต่อความยากลำบากเพื่อบรรลุเป้าหมาย และยังสอดคล้องกับงานของ พระมหาสมศักดิ์ ญาณโกโค และ ธาณี สุวรรณประทีป (2560) ที่ชี้ว่าการเพียรพยายามเชิงบารมีสามารถสร้างพลังใจให้เยาวชนเผชิญวิกฤติได้อย่างมั่นคง

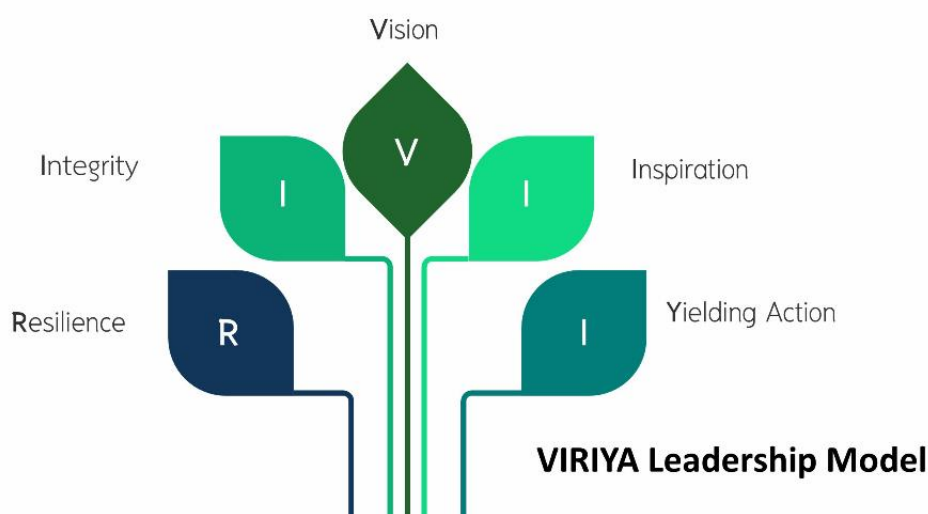
ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) การที่ผลออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพราะวิริยะบารมีมีพลังเชิงสังคม ไม่เพียงสร้างพลังภายใน แต่ยังสามารถส่งต่อเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อื่นได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ พระมหาสมศักดิ์ ญาณโกโค และ ธาณี สุวรรณประทีป (2560) ที่อธิบายว่าการบำเพ็ญความเพียรทำให้เยาวชนเกิดแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นในชีวิต และยังสอดคล้องกับงานของ จุลศักดิ์ ชาญณรงค์ (2566) ที่ชี้ว่าการสร้างบุญบารมีมีพลังในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อื่นในชุมชน

สุดท้าย การลงมือทำอย่างไม่ย่อท้อจนบรรลุผลสำเร็จ (Yielding Action) ผลการวิจัยที่ชี้ว่าการกระทำต่อเนื่องคือหัวใจของวิริยะบารมี อาจเป็นเพราะหลักบารมีในพระพุทธศาสนาเน้นการปฏิบัติจริง มิใช่เพียงการตั้งใจหรือศรัทธาเท่านั้น ผลนี้สอดคล้องกับงานของ เอกชัย อุไรสินธร (2564) ที่ศึกษาแนวปฏิบัติของพระโพธิสัตว์ พบว่า การบำเพ็ญบารมีมีลักษณะเป็นการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับงานของ พุทธชญาณันท์ จันทโรสม (2557) ที่เน้นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมีต้องเกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง ไม่ใช่เพียงกรอบทฤษฎี

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยวิริยะบารมี ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัย ได้แก่ “VIRIYA Leadership Model” เป็นการพัฒนาโมเดลผู้นำที่อิงจากหลักวิริยะบารมี ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่

1. การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน (Vision)
2. การยึดมั่นในคุณธรรมและความถูกต้อง (Integrity)
3. ความอดทนและความสามารถในการฟื้นคืนจากวิกฤติ (Resilience)
4. การสร้างแรงบันดาลใจแก่ตนเองและผู้อื่น (Inspiration)
5. การลงมือทำอย่างไม่ย่อท้อจนบรรลุผลสำเร็จ (Yielding Action)

แผนภาพที่ 1 VIRIYA Leadership Model

จากแผนภาพที่ 1 VIRIYA Leadership Model สามารถอธิบายได้ว่า

V ย่อมาจาก **Vision** คือ การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการกำหนดทิศทางชีวิตหรือทิศทางการนำองค์กรได้อย่างมั่นคง มีเป้าหมายชัดเจน และสามารถสร้างแรงศรัทธาให้แก่ผู้ตาม การมีวิสัยทัศน์ยังสะท้อนถึงความเพียรพยายามที่ไม่หลงทาง แต่เป็นการเพียรที่มีทิศทาง

I ย่อมาจาก **Integrity** คือ การยึดมั่นในคุณธรรมและความถูกต้อง หมายถึง การเพียรพยายามที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งศีลธรรม ผู้นำที่มี Integrity จะยืนหยัดในความถูกต้อง ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ ต่อผลการตัดสินใจของตน ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม

R ย่อมาจาก **Resilience** คือ พลังใจในการเผชิญและก้าวผ่านความยากลำบาก หมายถึง ผู้นำที่มี Resilience สามารถพลิกสถานการณ์วิกฤติให้เป็นโอกาส และใช้ความเพียรบารมีเป็นแรงขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหา

I ย่อมาจาก Inspiration คือ การสร้างแรงบันดาลใจแก่ตนเองและผู้อื่น หมายถึงความสามารถของผู้นำในการปลุกเร้าและกระตุ้นให้เกิดพลังใจทั้งต่อตนเองและผู้ตาม ผู้นำเช่นนี้ไม่เพียงทำหน้าที่นำ แต่ยังเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำความดีและการเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง

Y ย่อมาจาก Yielding Action คือ การลงมือทำอย่างไม่ย่อท้อจนบรรลุผลสำเร็จ หมายถึงการเปลี่ยนพลังความเพียรและแรงบันดาลใจให้กลายเป็นการกระทำจริงอย่างไม่หยุดยั้ง ผู้นำในมิตินี้จะเป็นผู้ที่ไม่เพียงมีวิสัยทัศน์และคุณธรรม แต่ยังสามารถลงมือทำอย่างต่อเนื่องจนบรรลุผลที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐและสถาบันการศึกษา ควรนำหลักวิธียะบารมีมาบูรณาการในการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากร โดยเฉพาะหลักสูตรฝึกอบรมข้าราชการ ครู และนักบริหารในทุกระดับ เพื่อสร้างผู้นำที่ไม่เพียงมีทักษะการจัดการ แต่ยังมีความเพียร ความอดทน และยึดมั่นในคุณธรรม

1.2 องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ตั้งอยู่บน ความเพียร และคุณธรรม โดยการกำหนดนโยบายสนับสนุนกิจกรรมที่พัฒนาความเพียร ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นของบุคลากร ซึ่งจะช่วยสร้างผู้นำที่มีศักยภาพและยั่งยืน

1.3 ภาคสังคมและชุมชน ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมเผยแพร่หลักวิธียะบารมี เช่น โครงการพัฒนาผู้นำเยาวชน โครงการผู้นำจิตอาสา เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของความเพียรพยายาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงประยุกต์ที่นำ VIRIYA Leadership Model ไปทดสอบในบริบทจริง เช่น การอบรมผู้นำองค์กร การพัฒนาข้าราชการ หรือโครงการเยาวชน เพื่อยืนยันความเหมาะสมและประสิทธิผลของโมเดล

2.2 ควรมีการศึกษาข้ามศาสตร์ โดยนำ วิธียะบารมี ไปเปรียบเทียบกับแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำจากตะวันตก เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) หรือภาวะผู้นำผู้รับใช้ (Servant Leadership) เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาผลกระทบของการประยุกต์ใช้วิธียะบารมีต่อคุณภาพชีวิตของผู้นำ และประสิทธิภาพขององค์กร เพื่อให้เกิดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้สนับสนุนเชิงนโยบายและการพัฒนาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (2566). การสร้างบุญบารมีตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาสำหรับสังคมผู้สูงอายุ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 26(1), 13–30.
- ชวัลวิทย์ อรณุปราการ, นวลวรรณ พลูสุพลฉัตร และ สรวิชัย วงษ์สอาด. (2564). การใช้บารมี 10 ในการพัฒนาตนเองและสังคม. *วารสารวิชาการมหาจุฬานาครทรรค์*, 8(2), 45–60.
- พุทธชญาณันท์ จันทรโสม. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักบารมี 10*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมศักดิ์ ญาณโกโค และ ธาณี สุวรรณประทีป. (2560). การเสริมสร้างวิริยะบารมีสำหรับเยาวชนไทยในสังคมปัจจุบัน. *วารสารพุทธโมลสะวิชาการ*, 3(1), 70–85.
- เอกชัย อุไรสินธว์. (2564). *แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในสังคมไทยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bass, B. M. (1990). *From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision*. *Organizational Dynamics*, 18(3), 19–31.
- Greenleaf, R. K. (2002). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. Paulist Press.
- Duckworth, A. L. (2016). *Grit: The power of passion and perseverance*. Scribner.
- Yukl, G. (2013). *Leadership in organizations* (8th ed.). Pearson.
- Dinh, J. E., Lord, R. G., Gardner, W. L., Meuser, J. D., Liden, R. C., & Hu, J. (2014). Leadership theory and research in the new millennium: Current theoretical trends and changing perspectives. *The Leadership Quarterly*, 25(1), 36–62.